

ÖZEL EĞİTİMDE KAVRAMLA İLGİLİ SORUNLAR

Dr. Yahya ÖZSOY *

I. TERİMLERİN ÇOKLUĞU

Türkiye’de özel eğitim çalışmalarının Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer olması oldukça yenidir. 1951 yılından bu yana özel eğitim örgün eğitim olarak ele alınmış bulunmaktadır. Bugün bu tür hizmetlerin yerine getirilmesi yeterli düzeyde değildir. Bunun nedeni çoktur. Bunlardan biri kavram karmaşasıdır.

Her ne kadar özel eğitimin eğitim bünyesinde yer alması yeni ise de bu tür eğitimi gerektiren çocuk ve bireylerin varlığı eskidir. Her toplumda olduğu gibi bizim toplumumuzda da özel eğitimi gerektiren çocuk ve birey her devirde olagelmıştır. Bu bakımdan, özel eğitimin örgün eğitimde yer almasından çok önce ve çok eskilere uzanan zamanlarda toplumumuzda özel eğitim çalışmaları olmuştur. Toplumun ayrıcalığı bireylerle ilişkileri ve onlara karşı tutumları her devirde kendini hissettirmiştir. Böylece konunun bir yandan çok eskilere uzanan bir toplum sorunu olması, öte yandan değişik bilim dalları ve değişik meslek topluluklarının konuya eğilmiş olması sonucu konuyla ilgili bir takım terim, kavram ve tanımların ortaya çıkmasına yolaçmıştır. Buna bilimdeki gelişme, dildeki gelişme ve arılaştırmanın etkilerini de ekleyecek olursak giderek daha çok terimle, tanımla karşılaşılması olasılığı ortaya çıkar.

Bir konu, hele bu konu bir bilim alanı olarak ele alınırsa o konuda kullanılan terimlerin, tanımların yerinde kullanılması önem kazanır. Bu önem özel eğitim için de geçerlidir. Bugün bu gereksinim daha çok duyulur olmuştur.

Bu inceleme, özel eğitim alanında kullanılan terim, tanım ve kavramlarla bunların benzer ve ayrı yanları olup olmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

* Özel Eğitim Bölümü Öğretim Görevlisi

İnceleme, kaynaklar kısmında verilen yazılı kaynaklarla seminer, kurs, toplantı, ders gibi etkinliklerde ve halk arasındaki konuşmalarda rastlanan özel eğitime ilişkin terim, kavram ve tanımları kapsamaktadır. Başvurulan kaynaklar, listenin incelenmesinde görüleceği gibi çok sınırlıdır. Yine de bazı ipuçları verebilecek sayıda terim ve tanım ortaya çıkmaktadır.

İncelemede bulunan terimler: özel eğitimin tümüne ilişkin olanlar; belirli bir gruba ilişkin olanlar; mevzuata ilişkin olanlar; eğitim alanına ilişkin olanlar; tıp alanına ilişkin olanlar ve halk deyimleri olanlar şeklinde bir sıralamaya tabi tutulmuştur.

Özel eğitimin tümüne ilişkin görünen terimler.

Özel eğitim, sağaltım eğitimi, tedavili terbiye, rehabilitasyon, arızalıların eğitimi, sakatların eğitimi, sakatların rehabilitasyonu, çocuk refahı, çocukları koruma, sosyal hizmet, çocuk esirgeme, sakatların çalıştırılmaları, özel eğitim hizmetleri gibi terimler sık rastlanan terimlerdir. Bu terimler daha çok özel eğitim etkinliğini belirtmek için kullanılmaktadır.

Terimlerin bazıları özel eğitim etkinliklerinin yapıldıkları veya yapılması gereken kurum yada yerlerle ilgili olarak kullanılmaktadır. Özel eğitim okulu, özel eğitim kurumu, özel sınıf, özel derslik, gezici öğretmenlik, ziyaretçi öğretmenlik, kaynak kişili sınıf, yardımcı derslik, özel hastane sınıfları, çocuk bakım yuvaları, çocuk bakım müesseseleri, yetiştirme yurtları, rehberlik ve araştırma merkezleri, klinik, polinik, hastane, rehabilitasyon merkezi, koruyucu aile, rehberlik servisleri, inceleme ve ayırma istasyonları gibi terimler bunlar arasındadır. Bazı durumlarda belirli bir özür grubunun adı okul yada başka bir kurumun adı önüne eklenerek kullanılmaktadır. Körler okulu, sağır-lar okulu, geri zekâlılar sınıfı gibi.

Terimlerin bazıları, yine genel anlamda fakat doğrudan ayrıcalı çocuklarla ilgilidir. Özel eğitime muhtaç çocuk, ayrıcalı çocuk, özel eğitimi gerektiren çocuk, özel eğitime ihtiyacı olan çocuk, özel eğitim ve öğretime muhtaç çocuk, özel eğitimi gerekseyen çocuk, korunmaya muhtaç çocuk, kimsesiz çocuk, sakat çocuk, arızalı çocuk, arızalı sağlam çocuk, atipik çocuk, anormal çocuk, problemlili çocuk, müstesna çocuk, ayrıcalı çocuk gibi. Bu terimlerin "çocuk" sözcükleri "çocuk-lar" şeklinde çoğul olarak da kullanılmaktadır.

Özel eğitimin belirli gruplarına ilişkin terimler,

Terimlerin bazıları ayrıcalı çocukların zihin özelliklerini ortaya koyan, yada onlara dayalı olarak kullanılan sözcüklerden oluşmaktadır. Bunlardan bazıları zihin yönünden üstün olan bir gruba ilişkin görülmektedir. Zeki çocuk, normal üstü çocuk, üstün zekâlı çocuk, çok üstün zekâlı çocuk, dahi çocuk, müstesna çocuk, istidatlı çocuk, anık çocuk, özel yetenekli çocuk, üstün özel yetenekli çocuk, kabiliyetli çocuk, harika çocuk, aydınlık zeka, çok parlak zeka, zeyrek, zeyreklik, üstün beyin gücü, güzel sanatlarda fevkalade istidat gösteren çocuk, cin gibi çocuk bunlar arasında görünmektedir.

Zihin yönünden üstün olanların karşıt grubunu oluşturan grup için de kullanılan terimler vardır. Bu terimler de oldukça kabarık bir liste oluşturmaktadır. Geri zekâlı çocuk, tutuk çocuk, dal normal çocuk, normal altı çocuk, alık çocuk, aptal çocuk, bunak çocuk, budala çocuk, mankafa çocuk, düşük zekâlı çocuk gibi “çocuk” sözcüğünün önüne takılarak kullanılan bir takım terimler vardır. Bazı terimler “geri zekâlılık” ile ilgili görünmektedir. Geri zekâlılık, gerçek geri zekâlılık, görünürde geri zekâlılık, yalancı geri zekâlılık, zihin geriliği, oligofreni, mental defektif, mental handikap, zekâ bozukluğu, zekâ zügürtlüğü, amentia, ağır öğrenenler, sınır hattı zekâ, sınırdaki zekâ, fikri zayıf, bulanık zekâ bunlar arasındadır. Terimlerin bazıları zekâ geriliğinin derecesi ve belirli tiplerini belirtmek için kullanılmaktadır. Eğitilebilir geri zekâlılar, öğretilebilir geri zekâlılar, çok geri zekâlılar, ileri derecede geri zekâlılar, hafif geri zekâlılar, mongoloid-mongolizm, kreten-kretenizm, yarı kreten, kretenoit, hidrosefal-hidr osefali, mikrosefal-mikrosefali, debil-debilité, hafif zekâ geriliği, embesil-imbecilite, orta budalalık, idio-idyo-ileri derecede budalalık gibi. Bunlar dışımda bulanık zekâ, bön, aval, allahlık gibi terimlere de rastlanmaktadır.

Terimlerin bazıları bireylerin görme güçleriyle ilgilidir. Bunlar da kendi içinde değişiklikler göstermektedir. Bunlar: kör, görmeyen, göz-süz, görme gücünü yitirmiş, görme kuvvetini kaybetmiş, âmâ, hafız, az gören, gözleri zayıf, renk körü-renk körlüğü, gece körü-gece körlüğü, tavuk karası, karası inmesi, aksu inmesi, bakar kör, -hemeralopi, hipermetrop, miyop, astigmat, nota körlüğü, kelime körlüğü-alexia, eşya körlüğü-apraxia, harf körlüğü, çift görme-diplopi, göz yorgunluğu-astenopi, görme özürü, görme özürlü gibi terimlerdir.

Bireyin işitme duyarlılığına ilişkin özürleri belirtmek için kullanılan terimler de vardır. Diğer özür türlerine göre işitme özürüne ilişkin te-

rimler oldukça az görülmektedir. Sağır, dilsiz, sağır-dilsiz, hem sağır hem dilsiz, işitme özürü, işitme özürlü, ağır işiten, az duyan, ağır duyan, ahraz, samut, lâl, sağırılık-sürdite, anacusis-total sağırılık rastlanan başlıca terimlerdir.

Konuşma özürüne ilişkin terimler de oldukça kabarık bir liste oluşturmaktadır. Dil özürü, dil özürleri, dil bozukluğu, dil arızası, dilsizlik, lisan arızası, lisan bozuklukları, konuşma bozukluğu, konuşma özürü, konuşma kusuru, konuşma yanlışı, konuşma yitimi-aphemia, konuşma yığılı, konuşma tıkanması, konuşma azalımı-hyplogia, konuşma 'nmesi, gibi genel anlama kullanılan terimler vardır. Bazı terimler konuşma özürünün türü ve derecesini belirtmek için kullanılmaktadır. Ritim bozukluğu, kekemelik, pepelik-pepemelik, rekaket, tutukluk, dil tutukluğu, paralalia, konuşma akım bozukluğu, artikülasyon bozukluğu, oynaklanma bozukluğu, boğumlanma bozukluğu, pelteklik, değiştirme, atlama, düşürme, ekleme, diğdiğilik, gılamak, leleştirmek, sigmatismuz, bozma, geveleme, dizartri, tatlık, telaffuz bozukluğu, eklemlenme bozukluğu, ses bozukluğu, kusurlu ses, hoş gitmeyen ses, afoni, dysphonia, dyslalia, dyslogia, cırlak ses, monotonluk, bükümleme bozukluğu, tiz keskin ses, haremağası sesi, boğuk ses, gırtlak sesi, himhim, nezleli ses, afasik-afasia, motor afazia, sensorik afasia, otizm bunlar arasında sayılabilir.

Ortopedik özürülülerle ilgili olarak kullanılan terimler şunlardır: Beden özürlü, sakat, felçli, meflüç, kötürüm, yatalak, beyin felçli, poliyomyelitiz, kasıntılı beyin felci, polio, paralitik polio, beyin özürlü, serebral palsi, epilepsi, sara, nöbet, havale, grand mal, potit mal, aura, ortopedik sakatlık, iskelet bozuklukları, kas bozuklukları, kas atrofisi (atrophy), eklemler ve kemik tüberkülozu, kemik veremi, romatizmalı, bedeni kusurlu, çolak, kambur, kolsuz, ayaksız, düztaban, topal, aksak, bastı bacak, bodur, cüce, çarpık ayaklı, çok parmaklı.

Terimlerin bazıları sürekli hastalığı olan yada devamlı gelişme güçlüğü gösterenleri anlatmak için kullanılmaktadır. Alil, mariz, astımlı, tık nefes, diabetikli, tüberkülozlu, veremli, kardiak, süregen hastalığı olanlar, müzmin hastalığı olanlar, dertli, romatizmalı, beslenme yetersizliği olanlar, gelişim yetersizliği olanlar gibi terimler bunlar arasındadır.

Davranış ve uyum özelliğiyle ilgili olan terimler de oldukça uzun bir liste oluşturmaktadır. Davranış bozukluğu olanlar, duygusal bozukluğu olanlar, sosyal uyumsuzluğu olanlar, duygusal güçlüğü olanlar, heyecansal bozukluklar, uyum güçlüğü olanlar, eğitimi güçler,

terbiyesi zorlar, anormal çocuk, atipik çocuk, anti sosyal çocuk, sosyopatik, disosyol, intibaksız çocuk, görünürde uyumsuzluk, gerçek uyumsuzluk, yönetilmesi güç çocuk, çetin çocuk, huysuz çocuk, kötü huylu çocuk, problem çocuk, karakter bozukluğu olan çocuk, fena alışkanlığı olan çocuk, altını ıslatan, altını kirleten, enuretik (enuresis), parmak emen, tırnak kemiren, tırnak yiyen, hırsız, kleptomani, yalancımitoman, dilenci, dolandırıcı, köprü altı çocuğu, firari, okul kaçkını, kaçak, serseri, suça yönelmiş, suça giden, suç işlemiş, suçlu, kriminal, çete, atak, alıngan, uyuşuk, kaynaşık, cıva gibi, ele avuca sığmaz, egoist, bencil, çekingen, münzevi, merdümgriz, geçimsiz, hoyrat, mahcup, hayalci-hayalperest, ters tabiatlı, vehimli, vesveseli, asabi, sinirli, hırçın, gaddar, azgın, celalli, çılgın, deli, manyak, dejenere, saldırgan, kırıcı, sıkıntılı, egosantirik, deprime, mazohist, sadist, yersiz yurtsuz, kimsesiz, terkedilmiş, bırakılmış, kaybolmuş, metruk, avare, öksüz yetim gibi terimler örnek gösterilebilir.

Okuyamayan, okuma zorluğu olan, okumayı sökemeyen, okuma yetersizliği olan, dyslexia, okuma yetersizliği, okumayı yitirmiş, alexia, okuma yitimi, ziyayı kıraat, harf körlüğü, kelime körlüğü, kültürel yoksunluk, kültür yetersizliği olanlar, görgüsüz, kültürsüz, çift arızalılar, birden fazla özürü olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar gibi terimler de özel eğitim alanına giren çocukların bazıları için yada bazı özürleri, yetersizlikleri belirtmek için kullanılır görünmektedir.

Mevzuata ilişkin terimler.

Bir kısım terimler mevcut kanun, tüzük, yöneltmelik ve programlarda yer alarak bir tür resmîlik kazanmış görünmektedir. Özel eğitime ihtiyacı olan, özel eğitim, özel eğitime ve öğretime muhtaç, korunmaya muhtaç çocuk, özel eğitime muhtaç çocuklar, sakatlar, arızalı sağlamlar gibi genel terimler bir takım kanun ve yöneltmeliklerde yer almış bulunmaktadır (82, 89, 90, 78, 91, 80, 67).

Hizmet ve kurumla ilgili özel eğitim kurumları, özel eğitim okulları, özel eğitim sınıfları, alt özel sınıflar, çocuk bakım yuvaları, yetiştirme yurtları, rehberlik ve araştırma merkezleri, gezici öğretmenlikler, güzel sanatlarda fevkalade istidatlı çocukların yetiştirilmesi gibi terim ve deyimler de resmîleşmiş bulunmaktadır (89, 90, 92, 78).

Bazı özür grublarıyla ilgili terimler kendilerine özge kanun ve yöneltmeliklerde yer alarak resmî terim haline gelmiş bulunmaktadır. Dilsiz, mefluç, iki gözü kör, el ve ayaklarından ikisinden veya birinden

mahrum . . . hizmet erbabının ücretleri vergiden muaftır (94). Türk Ceza Kanununun 57 ve 58. maddeleri s“ağır-dilsizler” için özel hükümler getirmiştir (93).

Eğitim terimleri,

Bir kısım terimler eğitim programları, yönetmelikleriyle bu konularda ilgili yayınlarda daha yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunlara eğitim terimleri demek mümkündür. Terimlerin bazıları tek ve ayrı anlamda kullanılmaktaysada bazıları eş anlamda kullanılmaktadır. Bu bakımdan eş anlamda kullanılır görünen terimleri mümkün olduğu kadar bir araya getirerek şöylesi bir grublama yapılabilir.

Özel eğitim, arızalıların eğitimi, sakatların eğitimi, sağaltım eğitimi, tedavili terbiye, çocukları koruma, özel eğitim hizmetleri gibi terim ve deyimlerle ayrıcalık çocuklar için yapılan yada yapılması gereken eğitim kastedilmektedir.

Özel eğitime muhtaç çocuk, özel eğitim ve öğretime muhtaç çocuk, özel eğitimi gerektiren çocuk, korunmaya muhtaç çocuk, kimse-siz çocuk, arızalı çocuk, problemlı çocuk, anormal çocuk, müstesna çocuk gibi terimler genellikle ayrıcalık çocuk yerine kullanılmaktadır.

Özel eğitim okulu, özel eğitim kurumu, özel sınıf, alt özel sınıf, üst özel sınıf, gezici öğretmenlik, kaynak kişili, sınıf, rehberlik ve araştırma merkezi, yetiştirme yurdu, çocuk bakım yuvası, çocuk bakım müessesesi gibi terimler özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesi karşılığında ve anlamında kullanılmaktadır.

Zeki çocuk, normal üstü kabiliyetli çocuk, anık çocuk, üstün zekâlı çocuk deyimleri genel olarak üstün zekâlılar için kullanılmaktadır. Üstün zekâlılığın derecelerini belirtmek için çok üstün zekâlı çocuk, dahi çocuk, müstesna çocuk, harika çocuk deyimleri kullanılmaktadır.

İstidatlı çocuk, güzel sanatlarda istidatlı çocuk, kabiliyetli çocuk, üstün yetenekli çocuk, harika çocuk terimleri de üstün özel yetenekli çocuk karşılığı kullanılmaktadır.

Geri zekâlı çocuklar için geri zekâlı, tutuk, normalaltı, düşük zekâlı, terimleri kullanılmaktadır. Geri zekâlılığın dereceleri için ağır öğrenenler, sınırda geri zekâlı, eğitilebilir, öğretilbilir, çok geri-ileri derecede geri zekâlı çocuklar kullanılmaktadır.

Eğitimde geri zekâlılarla ilgili olarak kullanılan diğer terimler şunlardır: İdio, embesil, moron, debil, mongoloid, kreten, hidrosefal, mik-

rosefal. Bunlardan başka eğitimde gerçek geri zekâlılık, görünürde geri zekâlılık, yalancı geri zekâlılık terimleri de kullanılmaktadır.

Görme özürüyle ilgili olan terimler şunlardır: Kör, görme özürü, âmâ, az gören, görme gücünü yitirmiş, renk körü-renk körlüğü, hipermetrop, miyop, astigmat.

İşitme özürü, işitme kusuru, sağır, dilsiz, sağır-dilsiz, hem sağır hem dilsiz, ağır işiten, duymayan, ağır duyan, ahraz, samut, lâl, iletsel işitme özürü, sinirsel sağırlık, merkezi sağırlık, psikolojik sağırlık, karışık sağırlık, anadan doğma sağır, sonradan olma sağır, edinsel, edinilmiş sağırlık, sağırlık-sürdite, anacusis-total sağırlık, tam sağır, kazancı sağırlığı, mutizm, afazik-afasia, motor afazia, sensorik afazia, otizm, afonik, disfoni, dislalia, dislogia, dizartri, ses yitimi v.b. terimler işitme özürü alanı için kullanılan genel terimlerdir.

Eğitimde kullanılan konuşma özürüne ilişkin terimler de oldukça çok ve değişiklik göstermektedir. Konuşma özürü, dil özürü, lisan arızası, konuşma bozuklukları genel anlamda kullanılan terimler olarak görülmektedir. Konuşma özürü grubunun ayrıntıları için eğitimcilerin kullandıkları terimler kekemelik, ritim bozukluğu, gevelemek, pepemelik, pelteklik, telâffuz kusuru, artikülasyon bozukluğu, boğumlanma bozukluğu, eklemleme bozukluğu, hımhımlık, otizm, gecikmiş konuşma, geri konuşma-geri kalmış konuşma v.b. olarak görünmektedir.

Eğitimde ortopedik özürle ilgili terimler de değişiklik gösterenler arasındadır. Ortopedik özür, ortopedik sakatlık, iskelet bozukluğu, kas bozuklukları çoğunlukla eşanlamda ve genel olarak kullanılan terimlerdir. Ortopedik özürün ayrıntıları yada bir tek özürü belirtmek için kullanılan terimler de vardır. Felçli, beyin felçli, beyin özürü, serebral palsi, saralı, epileptik, topal, kolsuz gibi terimler bunlar arasındadır.

Süregen hastalığı olanlar, gelişim yetersizliği olanlar, beslenme yetersizliği olanlar, tüberkülozlu çocuklar, astımlılar gibi terimler devamlı hastalığı ve gelişim zorluğu olan çocukları anlatmak için kullanılır görünmektedir. Müzmin hastalığı olanlar, dertli çocuk gibi terimlere de rastlanmaktadır.

Genel terimler arasında olduğu gibi eğitim terimlerinde de davranış ve uyum güçlüğüne ilişkin terimler oldukça uzun bir liste oluşturacak çokluktur. Rastlanan genel terimler şunlardır: Davranış bozukluğu olanlar, uyum güçlüğü olanlar, uyumsuz çocuklar, intibaksız ço-

cuklar, eğitimi güç çocuklar, terbiyesi zor çocuklar, problem çocuklar, sosyal uyumsuzluğu olanlar, duygusal bozukluğu olanlar, yönetilmesi güç çocuklar, çetin çocuklar, kötü huylu çocuklar, huysuz çocuklar, anormal, atipik, antisosyal, sosyopatik çocuklar.

Bu grubtaki çocuklardan belirli bir özelliğe sahip olanları anlatmak için kullanılan terimler de vardır. Firari, kaçak, okul kaçkını, ev kaçkını, ev ve ailesini terkedene, serseri gibi terimler çoğunlukla kaçma problemi ile ilgili olarak kullanılan terimlerdir.

Suça yönelmiş, suça giden, dilenci, dolandırıcı, çete, köprüaltı çocuğu, suç işlemiş kriminal, hırsız, kleptoman gibi terimler çocukların çevreleriyle olan ilişkileri suç sayılabilecek derecede bozuk olanlar için kullanılmaktadır. Çevreyle ilişkileri bozuk olanlar için kullanılan diğer terimler de şunlardır: Kavgacı, geçimsiz, hoyrat, ters tabiatlı, bencil, egoist, kaynaşık, azgın, gaddar, haşin, sinirli, celalli, çılgın, saldırgan, kırıcı, müteceviz, mütearrız. Bazı terimler çocuğun duygusal özelliğini belirtmek için kullanılmaktadır. Alıngan, asabi, sinirli, çekingen, münzevi, merdümgriz, mahcup, hayalci-hayalperest, vehimli, vesveseli, sıkıntılı gibi. Parmak emme, tırnak kemirme-tırnak yeme, altını ıslatma, enuresis, altını kirletme, tikli gibi alışkanlık haline dönüşen problemler için kullanılan terimler de vardır.

Korunmaya muhtaç çocuklarla ilgili ve onunla birlikte kullanılan terkedilmiş çocuk, bırakılmış çocuk, kimsesiz çocuk, öksüz, yetim v.b. terimlere de rastlanmaktadır.

Ayrıcalı çocuklarla ilgili olarak kullanılan diğer terimler de şunlardır: Okuyamayan çocuklar, okuma güçlüğü olanlar, okuma yetersizliği olanlar, okuma gevşekliğı olanlar, kültürsüz çocuklar, görgüsüz, kültürel yoksunluğu olanlar, öğrenme güçlüğü olanlar.

Tıp alanıyla ilgili terimler,

Özel eğitim terimlerinin önemli bir kısmı tıp alanından gelmektedir. Tıp'ta teknik terim pek çoktur. Özel eğitimde sık kullanılanların dışındakilerin hepsini sayıp dökmek pek yararlı olmayacaktır.

Ayrıcalı çocuklar için kullanılan genel anlamdaki terimler şunlardır: Sakatlar, atipik çocuklar, anormal çocuklar, problemlı çocuklar.

Hastane, klinik, poliklinik, rehabilitasyon merkezi, çocuk bakımevi, çocuk bakım yuvası, çocuk bakım müessesesi ayrıcalı çocukların muayene, tedavi ve bakım kurumları için kullanılmaktadır.

Tedavi, fizik tedavi, iş ve meşguliyet tedavisi, uğraş terapi, terapi, oyun terapi, psikoterapi, rehabilitasyon ayrıcalı çocuklar için tıbbın sağladığı hizmet için kullanılan terimlerdir.

Eğitimciler tarafından da kullanılmakla birlikte tıp terimi olarak bilinen terimlerin çoğu zekâ geriliğine ilişkin olarak karşımıza çıkmaktadır. Oligofreni, amentia, mental defektif, mental handikap, zekâ bozukluğu, zekâ züğürtlüğü, zihin ger.liği, dal normal, aptallık, zayıf akıllık, gibi terimler genel olarak zekâ geriliği için kullanılmaktadır. Zekâ geriliğinin tür ve dereceleri için kullanılan terimler şunlardır: Debilite, hafif zekâ geriliği, embesil-imbesilite-orta budalalık, idio-ido-ileri derecede budalalık, budala, bunak, bulanık, fikri zayıf, mongoloid, kreten, yarı kreten-kretenoit, hidrosefal, mikrosefal gibi terimler.

Kör, körlük, santral görme bozukluğu, periferik görme bozukluğu, hemeralopi, alexia, apraxia, hipermetrop, miyop, astigmat, diplopi, astenopi gibi terimler görme özürüyle ilgili olarak kullanılmaktadır.

Sağır, dilsiz, sağır-dilsiz, sağırılık-sürdite, anacusis, dyslalia, sigmatismus, agrammatismus, aponia-afoni, disfonia-dysphonia, otizm-outism gibi terimler işitme ve konuşma bozukluklarıyla ilgili olarak kullanılmaktadır.

Sakatlık, ortopedik sakatlık, atrophy, malformasyon, paraliz, felç, poliyomyelitis, paralizik polio, serebral paraliz, serebral palsi, epilepsi, grand mal, petit mal, eklem ve kemik tüberkülozu, cüzzamlı, lepralı, astımlı, diabetikli, kardiyak gibi terimler de daha çok ortopedik özür ve süregen hastalığı olanlar için kullanılmaktadır.

Davranış bozukluğu, karakter bozukluğu, anormal, atipik, asosyal, anti sosyal, sosyopatik, disosyal, emosyonel bozukluk, heyecansal bozukluk, dejenere, manyak, sıkıntılı, anksiyeteli, egosantrik, deprime, enuretik, sadist, mazohist gibi terimler davranış ve uyum güçlüğü olan çocuklarla ilgili olarak kullanılmaktadır. Savunma ve uyum mekanizmaları için kullanılan terimler daha uzun bir liste oluşturmaktadırlar. Fakat burada liste alınmamıştır.

Dyslexia ve alexia okuma yetersizlikleri için kullanılan terimlerin başında gelmektedir.

Tıpta kullanılan terimler çoğunlukla latince ve diğer yabancı dillerden gelmektedir. Çoğunlukla aslından değişik, konuşulduğu gibi yazılmaktadır. Bu inceleme sırasında rastlanan terimler de aynen görüldüğü gibi alınmıştır.

Halk dilindeki terim ve deyimler.

Özel eğitimle ilgili olarak halkımızın kullandığı bir takım terim, deyim ve atasözleri vardır. Terimlerin bazıları yukarıda verilen terimlerin aynıdır. Bazıları onlardan farklı görülmektedir. Aynı olanlar da halk dilinde yine oldukça farklı kullanılmaktadır.

Kimşesiz, yetim, öksüz, yersiz yurtsuz, sakat, mefluç, kötürüm, yatalak, inmeli, ince hastalıklı, çolak, kambur, düztaban, topal, aksak, bastı bacak, bodur, cüce, bücür, saralı, havalesi, alil, astımlı, tık nefes, nefes darlığı olan, verem, diyabetikli, diyetli, şeker hastası, romatizmalı, dertli, zeki, akıllı, cin gibi, istidatlı, kabiliyetli, yetenekli, alık, aptal, bunak, budala, mankafa, bön, aval, allahlık, geri zekâli, kör, âmâ, hafız, tavuk karası, sağır, dilsiz, hem sağır hem dilsiz, ahraz, ağır işiten, ağır duyan, lâl, tat, kekeme, kekeç, pepeme, peltek, dığıdığı, geveleme, huysuz, hırsız, yalancı, dilenci, dolandırıcı, çete, terbiyesiz, belâ, kaçak, serseri, suçlu, atak, uyuşuk, miyiminti, pısırik, mızımız, kaynaşık, civa gibi, bencil, münzevi, merdümگیرiz, kavgacı, geçimsiz, mahcup, asabi, sinirli, haşin, gaddar, azgın, celalli, çılgın, kaçık, deli, manyak, dengesiz, muvazenesiz, saldırgan, haylaz, görgüsüz sıkça kullanılan terimler olarak görünmektedir.

Özel eğitim tedbiri yâda önlemi anlamına gelen sağaltmak ve sağaltım terimlerinin kullanıldığı yerler de vardır.

Aydınlar kesiminde ve genellikle basında "üstün beyin gücü" son zamanlarda sık kullanılır olmuştur.

Özel eğitimle ilgili atasözlerimiz de vardır. Bunlar halkın bu konuya ilişkin bilgi ve tavrını göstermesi bakımından ilginç olabilir.

Ağrısız baş mezarda gerek. Dertsiz baş terkide gerek.

Dünyada tasasız baş bostan korkuluğunda.

Gâilesiz baş yerin altında.

Her güzelin bir kusur vardır. Kul kusursuz olmaz.

Herkesin bir derdi var, değirmencinin de su.

Kusursuz güzel olmaz.

Kusursuz dost arayan dostsuz kalır.

Ayıpsız yar arayan (dost isteyen) yarsız (dostsuz) kalır.

Baş olan boş olmaz.

Akıl akıldan üstündür.

Akıl kişiye sermayedir.

Herkes kendi aklını beğenir.

Keskin akıl (zekâ) keramete taş çıkartır.
Baş dille tartılır.
Akılları pazara çıkarmışlar herkes yine kendi aklını almış.

Akılsız başın ayaklar çeker cezasını.
Boş fıçı çok langırdar.

Şaşı, çakır demektense kör de de kurtul.
Kör bile düştüğü çukura bir daha düşmez.
Bir başa bir göz yeter.
Kör görmez sezer.
Körler memleketinde şaşılar padişah (baş) olur.
Kör ölür badem gözlü olur.
Vardığım yer kör ise bir gözünü kapa.

Huy canın altındadır.
Herkes kendi ayıbını bilmez.
Huylu huyundan vazgeçmez.
İnsanın adı çıkmadansa canı çıksın. (canı çıkması yeğdir)
Can çıkmayınca huy çımaz.
Boyuma göre boy buldum, huyuma göre huy bulamadım.
Güzele kırk günde doyulur iyi huya kırk yılda doyulmaz.
Yüzü güzel olanın huyu da güzel olur.
Suyun yavaş akanından, insanın yere bakanından kork.

Suçu gelin etmişler kimse güvey girmemiş.
Bir kötünün yedi mahalleye zararı vardır.
Bir sürçen atın başı kesilmez.

Deli ile çıkma yola, başına getirir bela.
Deli dostun olacağına akıllı düşmanın olsun.
Deliden al uslu haberi.
Deli deliyi görünce çomağını saklar.
Deli arlanmaz, soyu (sopu) arlanır.
Ağlama ölü için, ağla deli için.

Sağır için iki kere kamet olmaz.
Sağır işitmez uydurur.

Öksüzün karnına vurmuşlar vay arkam demiş.
Öksüz çocuk (oğlan) göbeğini kendi keser.

Öksüz hırsızlığa çıksa ay akşamdan doğar.
Alçak eşek binmeye kolay, öksüz çocuk dövmeye kolay.

Hasta olmayan sağlığın kadrini bilmez.
Derdini saklayan derman bulamaz.
Damdan düşen damdan düşenin halini bilir. (95)

Sakat insan korunursa varlık ve güç, korunmazsa darlık ve suç olur.

Sakat olmak suç değil, sakatı güçsüz ve işsiz bırakmak suçtur.
Sakatlık bedende kusurdur, sakatı iş ve eğitim sahibi etmemek ise bizim ruhumuzun kusurudur.

Doğuştan kalça çıkığı çoğu kez kızlarda olur, erken tedavi edilirse iyi olur, ihmal edilirse topallayan kızınız size dert olur. (34)

Kötürümden aksak, hiç yoktan torlak iyidir.
Ağzieğri, gözü şaşı ensesinden belli olur.(95)

II. KAVRAMLAR ve TANIMLAR

A. Kavramlarda ayrılık ve belirsizlik.

Ayrıcalı çocuk kişiye, meslek grubuna, yere ve zamana göre değişik yorumlanan bir kavramdır. Bundan önceki kısımda sıralamaya çalıştığımız terimlerin incelenmesinden de anlaşılacağı gibi ayrıcalı çocukların nitelikleri veya imleri üzerine halkın ve değişik meslek gruplarının taşıdığı genel düşünce ayrılık ve belirsizlik göstermektedir. Ayrıcalı çocuklar ve bireyler hakkında halk arasında yerleşmiş bazı inançlar vardır. Bunların bazıları değişmezlik gösterirken bir kısmı yere, özüre ve zamana göre değişmektedir.

Özel eğitimin dayanağı olan bireysel ayrılıklar halk arasında "Ağrısız baş mezarda gerek.", "Her güzelin bir kusuru vardır.", "Kul kursesiz olmaz." gibi atasözleri ile ifade edilmektedir. Yine, özel eğitim tedbiri alınması gereğini ve bu konuda çekingenliğin bir yararı olmayacağına inananlar var. "Derdini saklayan derman bulamaz." atasözü bu inancı kuvvetlendirmek için söylendiği gibi bir başka gerçeği de açıklamaktadır. Sakatı, ileri derecede geri zekâlıyı ailelerinin aile için bir kusur, onur kırıcı bir leke kabul edip onları saklama yoluna gittikleri bilinmektedir. İşte bu atasözü onlar için de bir uyarıdır.

Ayrıcalı çocukların özürlerinin düzeltilmesi konusunda da zıt inançlar vardır. Bir yandan derdini söylemeyen derman bulamaz ilke-

sine dayanarak doktor, hoca, ocak, türbe, yatır dolaşan ana baba öte yandan can çıkmadan huy çıkmaz inancı ile işi olurlarına bırakan ana baba bunun örneğidir. Eğitimin gereği ve yararı ise genellikle en son düşünülmektedir. Bu, halk arasında olduğu gibi eğitimciler arasında da rastlanan bir düşünce farzıdır. “Normali eğittik de sıra köre, sağıra, geri zekâhya mı geldi?” mantığı ile hareket eden eğitimcilerin, az da olsa, var olduğu bir gerçektir.

Halk ayrıcalığı olan çocuk veya bireylere kişiliğinden çok ayrıcalığı meydana getiren özürü dikkate alarak bakmaktadır. Özürlü kişiye karşı tutum, ona hitabı ve özür hakkındaki düşüncesi bu bakışa göre şekillenmektedir. Köre, ileri derecede geri zekâhya, akıl hastasına kâhin gözü ile bakanlar vardır. “Abdala malum olur” diyerek geri zekâlinin söylediklerini geleceğe ait bilgiler olarak yorumlama bunun bir örneğidir. İmtihana giden çocuğuna, yolda rastlayacağı bir sakata, sadaka vermesini sıkı sıkı tembih eden ana sakatın insan üstü gücü olduğuna inanmakta ve ondan medet ummaktadır. Bu tutumun aksi de görülmektedir. Sakatlığın kişiye Tanrı tarafından verilmiş bir ceza olduğu veya sakatın cezalandırılmış bir kişi olduğuna inananlar da vardır. Düztabanlığı uğursuzluk işareti sayan zihniyet de bu örneklerden biridir. Bu inançlar özürler için kullanılan terimleri de etkilemektedir. Gerçekten hafız olup olmadığına bakmadan, hatta bunu hiç düşünmeden her rastladığı köre “hafız” diye hitap edenlere rastlanmaktadır. Kör kelimesini çok acı, çok sert bulup bunu yumuşatmanın yolunu arayan entellektüel ve meslek adamları da vardır. Gözülü-gözsüz, gören-görmeyen, görme gücünü yitirmiş şeklindeki terimler bu çabalar sonucu ortaya çıkan terimlerdir. Sağır yerine “ahraz” demeyi daha yumuşak bulanlar var. Öte yandan sakata daha saydam olma gereğini duyanlar da vardır. “Şaşı, çakır demektense kör de kurtul.” atasözü bunu açıklayan güzel bir örnektir. Böylesi birbirine zıt düşen kavram ve inançlar olduğu gibi bazı yanlış inançlar da vardır. Bunlardan biri, körler ve diğer sakatlarda Tanrı hediyesi bir altıncı duyu olduğudur. (36)

Belirsiz kavramlardan birisi de sağırlığa ilişkindir. Sağır, sağır-dilsiz, hem sağır hem dilsiz terimleri gerek halk arasında gerekse literatürde pek sık rastlanan terimlerdendir.

Bazı uygulamalar kavramlarda belirsizlik veya kargaşalık olduğunu göstermektedir. Sakatların ve eski hükümlülerin çalıştırılması hakkında Yönetmelik'in (80) uygulanmasında ortaya bazı problemler çıkmıştır. Yönetmelik çalışma güçlerinin en az % 50, en çok % 80'inden yoksun olanların yararlanabileceği hükümler getirmiştir. İş ve İşçi Bul-

ma Kurumuna başvuran kör, sağlık raporu için, gerekli sağlık kurumuna gönderilmektedir. Yapılan muayene sonunda "iki gözü görmüyor ve iş gücü kaybı % 100 olarak" saptanıp rapor edilebilmektedir. Böylesi rapor alan kişi yönetmelik hükümlerinden yararlanamamaktadır. Oysa kişinin iki gözündeki görme kaybı derecesi başka şey, görmesindeki özürden ötürü iş gücü kaybı derecesi başka şeydir. Görme gücünü kaybetmiş kişinin yapabileceği işler varken yukarıda belirtilen türden bir rapor sonucu kişi adı geçen kanun ve yönetmelik hükmünden yararlanamazsa bu körlük kavramının yanlışlığından ileri gelmektedir denebilir. Yine aynı yönetmelikte" . . . beden ve zihin gücünden belirli bir oranda yoksun . ." olanlardan sözedilmesine karşın uygulamada beden özürlüler ön yeri tutar görünmektedir.

Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü'ne göre iki taraflı görme kaybı sigortalıya başka birinin sürekli bakımına muhtaç hale getirmektedir. (79) Aynı tüzükte sigortalının çalışma gücünün en az üçte ikisini yitirmiş sayılacağı arızaları gösteren 48 maddelik listede işitme özürleriyle ilgili hiç bir bilgi yoktur. (79)

B. Tanımlarda ayrılık ve belirsizlik,

Özel eğitime ilişkin tanımlarda da ayrılıklar vardır. Her ne kadar tanım ayrılıklarını terim ve kavram ayrılıklarından ayrı olarak ele almak doğru değilse de bu incelemede soruna açıklık getireceği düşünceyle tanımlar terimlerden ayrı olarak ele alınmıştır.

Ayrıcalık çocuklar ve özel eğitimle ilgili olarak belirli bir dizin halinde yapılmış tanım yalnızca Milli Eğitim Bakanlığı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği"ndeki tanımlardır. (78) Diğer tanımlarla kıyaslayabilmek ve aralarındaki farkı ortaya çıkarabilmek için bu yönetmelikteki dizin ve tanımlar ele alınarak diğer tanımlar aynı dizin içinde verilmeye çalışılmıştır. Her özür için verilen ilk tanımlar yönetmelikteki tanım onu izleyenler diğer tanımlardır.

Körler: Bütün düzeltmelere rağmen iki gözündeki görme gücü normal görme gücünün en fazla 1/20'ye varan, diğer bir deyimle; eğitim ve öğretimde görme gücünden faydalanılmasına imkân olmayan kimseye kör denir.

Az görenler: Bütün düzeltmelere rağmen iki gözündeki görme gücü normal görme gücünün 1/7'ye varan, diğer bir deyimle; özel bir takım metot ve araçlar kullanılmadan eğitim ve öğretimlerinde görme güçlerinden faydalanılması zararlı olanlara az görenler denir.

Diğer tanımlar

İki yüz adımdan ayırt edilmesi gereken standart bir cisim veya işareti ancak yirmi adımdan görebilen kimseye kör denir. (36)

Körler, renkleri, ışıkları, biçimleri, doğa güzelliklerini, insanların yüzlerini, jestlerini, mimiklerini, danslarını... görmeden karanlık bir dünyada yaşayanlardır. (64)

Görme gücü iyi gören gözünde en fazla normal görüşün 20 /200 ne sahip... her iki gözünde ışık almayacak kadar görme gücünden yoksun olan... (55)

Kör görme yetisi olmayandır. (84)

Her türlü düzeltici tedbire rağmen en iyi gözün merkezi görme gücü 20 /200 veya daha az olan ve eğitim ve öğretimde görmesinden faydalanamayacak kadar görme özürü bulunanlara kör denir. (71)

Düzeltildikten sonra iyi gören gözde görme gücü 1 /10'dan aşağı ve diğer bir gözde bir metreden parmak sayar derecesini geçmeyen kördür. (72)

Bütün düzeltmelere rağmen iki gözde görmesi 1 /10'dan aşağı olan, eğitim öğretim çalışmalarında görme gücünden yararlanılmasına imkan olmayana kör denir. (72)

Görme güçlüğü, gözlerin, özellikle okuma ve yazma sırasında görevini normal olarak yapamama durumu.

Görme özürü, gözde, göz sinirinde yada beynin görsel alanında oluşan bir aksaklık nedeniyle tam olarak görememe durumu.

Kör, hiç görmeyen yada bütün düzeltmelere karşın iki gözündeki görme gücü, onda birden aşağı olan, bu nedenle eğitim ve öğretim etkinliklerinde görme gücünden yararlanamayan kimse.

Az görenler, bütün düzeltmelere karşın her iki gözündeki görme gücü onda üçten aşağı olan (1 /10 ile 3 /10 arası), özel bir takım araç ve yöntemler kullanılmadan eğitim-öğretim çalışmalarından yararlanma olanağı bulunmayan kimseler. (70)

Görme özürlü, görme gücünde sınırlı yetersizliklerden başlayarak büsbütün körlüğe dek kayı olan.

Az görme, bütün düzeltmeler yapıldıktan sonra iyi gören gözde düzgül görme gücünün en çok 20 /70'nin bulunması. (38a)

Sağırılar: İyi işiten kulaklarındaki işitme kayıpları yetmiş desibel ve daha fazla olanlar, diğer bir deyimle; eğitim öğretim çalışmalarında işitme güçlerinden normal şekilde faydalanılmasına imkân olmayan çocuklara sağır denir.

Ağır işitenler: İyi işiten kulaklarındaki işitme kayıpları ortalama 20-70 desibel arasında olanlar, diğer bir deyimle; eğitim öğretimlerinde işitme güçlerinden ancak yardımcı araçlar ile faydalanılabilen kimselere ağır işiten denir.

Diğer tanımlar

Sağır kulağı duymayan. (84)

Kuş civıltılarını, müzik nağmelerini, tatlı sesleri, güzel konuşmaları işitmek niteminden yoksun olarak sessiz bir dünyada yaşayan insanlar da vardır: Sağır ve dilsizler. (64)

Otuz santimetre mesafeden yüksek sesle konuşmaları duymayanlar sağırdır. (74)

Bir kimse iki metre uzaklıktan yüksek sesle yapılan konuşmayı işitemiyorsa sağırdır.(12)

Doğuştan hiç işitmeyen veya konuşmaya başlamadan işitmesini kaybeden ve işitmesinde dil gelişimine engel olacak derecede özür meydana gelenlere sağır denir.(71)

İşitme ve konuşmadan yoksun olan bir kişi sağır ve dilsizdir.(72)

Normal günlük yaşantısında işitme duyumu fonksiyon yapmayan kimselere "sağır" denir.(72)

Bütün düzeltmelere rağmen işitme kaybı 70 desibelden daha fazla olan, eğitim-öğretim çalışmalarında işitme gücünden yararlanamayana sağır denir.(72)

İşitme özürü, olagan yakınlıktaki bir kaynaktan çıkan olağan güçteki sesin dış, orta ve iç kulaktan geçerek beyne ulaşım tam olarak algılanması sonucu sağırılık ya da ağır işitme biçiminde beliren özür.

Sağır, bütün düzeltmelere karşın işitme yitimi 70 desibelden daha çok olan, eğitim-öğretim çalışmalarında işitme gücünden yararlanamayan (kimse).(70)

İşitme özürü, işitme gücü duyarlılığının türlü aşamalarda yitirilmesi.

İşitme artığı, işitme özürü olanlarda işitme gücünden arta kalan yada yararlanılmayacak durumdaki kalıntılar.

Sağır, bütün düzeltmelerden sonra iyi işiten kulağında 60 desibel yada daha çok işitme yitiği olan kişi.

Ağır, işiten, işitme gücünde en çok 60 desibel dolaylarında yitimi olan kişi(38a)

Dil özürü olanlar: Sağırlıkla ilişkisi olmadan fiziki veya fonksiyonel (Görevsel) sebeplerle lisanlarında hımhımlık, kekemelik ve artikülasyon bozukluğu gibi sürekli yetersizlikler gösteren çocuklara dil özürü olan çocuklar denir.

Diğer tantmlar

Aşağıdaki durumların mevcut olduğu kimseler dil özürlü olarak kabul edilir:

1. Konuşmanın anlaşılır şekilde olmaması.
2. Konuşmanın duyulmada yetersiz olması.
3. Sesin bozuk ve tırmalayıcı olması.
4. Sesin bozuk çıkarılması ve ritimleri ve vurgularının bozuk olması.
5. Dil yönünden (kelime hazinesi ve gramer) yetersizlik.
6. Yaşı ve fiziksel yapısına göre konuşmasını iyi geliştirmemiş olması(71)

Konuşma bozukluğu: Genel olarak her çeşit normal dışı sayılan aksaklığı ifade için kullanılır.(22)

Konuşma esnasında dinleyenlerin çoğu, çoğu kez ne söylendiğine değil ne nasıl söylendiğine dikkat ediyor, çoğu konuşmayı umduklarından farklı buluyor ve konuşan ne söyleyeceğini değil de nasıl söyleyeceğini düşünür veya o endişe içinde olur ise o konuşma özürlü bir konuşma sayılabilir.(73)

Konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında, ses birimlerinin çıkarılışında, eklemlenişinde (artikülasyon), anlamında bozukluğu olana konuşma özürlü denir.(72)

Konuşma bozukluğu, konuşmanın akışını bozan ve niteliğini etkileyen her tür olağan dışı aksaklığa verilen ad.

Konuşma özürü, pepemelik, kekemelik, yanlış söyleyiş gibi konuşma bozukluklarını da kapsayan ve heceleri, sözcükleri, cümleleri seslendirme konusunda görülen yetersizlik.

Konuşma özürülüler, konuşmalarının akışında, ritminde, tizliğinde vurgusunda ve boğumlanışında bozukluk bulunanlar.(70)

Konuşma bozukluğu, örgensel yada görevsel nedenlerle konuşmanın, anlaşılması güçleşecek biçimde değişkenlik göstermesi durumu. (38a)

Ortopedik arızası olanlar: Kemik ve mafsalların şekil ve yapısında arıza bulunan, veya adale (kas) gücü gelişimi ve koordinasyon veya kontrolünde inhirafklar bulunan kimselerdir.

Sürekli büyüme ve gelişme yetersizliği gösteren çocuklar: Beslenme ve diğer sebeplerden gelişmelerinde önemli sapmalar gösteren çocuklardır.

Sürekli hastalığı olan çocuklar: Şeker, sara, verem, kalap bozuklukları gibi sürekli bakım ve tedavi gerektiren çocuklar.

Diğer tanımlar

Vücutun görevlerini yapmaya kısmen engel olan özelliklere sakatlık diyoruz.(12)

Kemik, eklem ve kaslarda meydana gelen normal dışı durumlar ortopedik özürülülerini teşkil eder.(71)

Bütün düzeltmelere rağmen iskelet, sinir, sinir sistemi, kas ve eklemelerin eğitim-öğretim çalışmalarında yeteri kadar yararlanılamayacak ölçüde sakatlanmış olana ortopedik özürülü denir.(72)

Beden özürü, bedenin bir bölümünün iyi gelişmemesi ya da belirgin biçimde olağandışı gelişmesi sonucu oluşan özür.

Beden özürülü çocuk, düzeltilmesi gereken bir sakatlığı bulunan ya da sürekli büyüme ve gelişme yetersizliği içinde olan çocuk.(70)

Üstün zekâ çocuklar: Kendi şartlarımıza göre hazırlanmış geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde devamlı olarak 130 ve daha yukarı zekâ bölümü sağlayan, diğer bir deyimle; (kendi yaşında bulunan rastgele seçilmiş bir çocuk grubunun % 98'inden üstün olan) çocuklardır.

Üstün özel yetenekleri bulunan çocuklar: Genel olarak zekâları ortanın üstünde olupta müzik, resim ve diğer güzel sanatlar ile fen ve teknik alanlarda objektif ölçülerle yaşça emsali olanların % 99'undan üstün olan çocuklardır.

Diğer tanımlar

Zekâ bölümleri 110-130 arasında olanlar üstün zekâlılardır. Zekâ bölümleri 130-200 veya daha fazla olanlar çok üstün zekâlılar veya dâhi çocuklardır.(74)

Zekâ bölümleri 130'dan yukarı olan çocuklara üstün zekâlı çocuklar diyoruz.(12)

Zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde, sürekli olarak 130 ve daha yukarı olana üstün zekâlı denir.(72)

Dâhi, yetenekleri olağanüstü işler başaracak, pek önemli ve şaşılacak şeyler yaratacak kadar üstün olan kimse.(84)

Üstün anlak, çocuklar için 120 ZB ve daha yukarısında olanların, yetişkinlerin ise ancak en üst yetenek aşamasında % 15'in girebildiği anlak düzeyi.

Üstün çocuk, yaşdaşlarının çoğunluğuna göre üstün öğrenme ve eğitilme gücü olan çocuk. Üstün yetenekli, herhangi bir yetenek türü yada genel yetenekte nüfusun ancak % 2'sinde rastlanabilen bir üstünlük gösteren kişi.(38a)

Üstün zekâlı çocuklar, geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde sürekli olarak 130 ve daha yukarı zekâ bölümü sağlayan; kendi yaşlarından rastgele seçilmiş bir kümenin yüzde 98'inden üstün olan çocuklardır.

Özel yetenekliler, zekâ bölümü sürekli olarak 120 ve daha yukarı olup da güzel sanatlar, matematik, fen ve teknik gibi alanlarda yaşlarından belirgin ölçüde üstün olan çocuklardır.(70)

Ağır öğrenenler: Kendi şartlarımıza göre hazırlanmış geçer ve güvenilir zekâ testlerinde devamlı olarak 75-90 zekâ bölümü sağlayabilen, diğer bir deyimle; kendi yaşında bulunan rastgele alınmış ilkökul çağındaki çocuklardan 1-2 zekâ yaşı geri olan çocuklardır.

Öğretilebilir geri zekâlılar: Kendi şartlarımıza göre hazırlanmış geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde devamlı olarak 50-70 zekâ bölümü sağlayabilen, diğer bir deyimle; kendi yaşında rastgele alınmış ilkökul çağındaki çocuklardan 3 ilâ 5 zekâ yaşı geride olan çocuklardır.

Eğitilebilir geri zekâlılar: Kendi şartlarımıza göre hazırlanmış geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde devamlı olarak 25-49 zekâ bölümü sağlayabilen, diğer bir deyimle; zekâ yaşları takvim yaşlarından ilköğretim çağında 5-7 yaş geri olanlardır.

İleri derecede geri zekâlılar: Kendi şartlarımıza göre hazırlanmış geçerli ve güvenilir zekâ testlerinde devamlı olarak 25 zekâ bölümünün altında bulunan, diğer bir deyimle; zekâ yaşları yaşama süresi boyunca 0 ile 2 zekâ yaşı arasında olup devamlı olarak özel surette açılmış hastane ve enstitülerde bakım gerektiren çocuklardır.

Diğer tanımlar

Geri zekâlılar herhangi bir sebeple zihinsel gelişimlerinde meydana gelen aksaklık yüzünden buldukları çevre ve toplumun normalere göre ayarlanmış düzen ve isteklerine ayak uydurmakta güçlük çeken grubtur.(58)

Zekâ geriliği, gelişim süresinde; (doğumdan önce, doğum anında ve doğumdan sonra on altı yaşa dek) çeşitli nedenlerle zihni fonksiyonlarındaki sürekli yavaşlama, duraklama ve gerileme ile buna bağlı etkili uyumsuz davranışlarda görülen güçlük.(33)

Geri zekâlılık tamir veya tedavisi gayri kabil, inkişafı yarıda kalarak durmuş olan akıl gelişimidir.(42)

Geri zekâlılık tek bir hastalık olmayıp birçok hastalıkların belirtileridir.(21)

Geri zekâlılık doğumdan önce veya erken yaşlarda meydana gelen tedavisi mümkün olmayan öyle bir durumdur ki, bu durumun bulunduğu kişiler zekâ fonksiyonları bariz derecede normalin altında olup, eğitimlerinde ve sosyal ilişkilerinde çeşitli derecede yetersizlik gösterirler.(71)

Zihin gelişmesinde meydana gelen yavaşlama, duraklama veya gerileme nedeni ile davranış ve uyum yönünden yaşlılarına göre sürekli gerilik ve yetersizliği olduğu için normal eğitim programlarından yararlanamayana geri zekâlı denir.(72)

Geri zekâlı çocuklar, zekâ bölümü bakımından ileri derecede geri zekâlılar, eğitilebilir geri zekâlılar, öğretilebilir geri zekâlılar yada ağır öğrenenler kümelerinden birinde yer alan çocuklara verilen ad; zekâ bölümleri 0-90 arasında bulunan çocuklar. Zekâ geriliği, türlü nedenlerle zihnin görevini yapmada gösterdiği sürekli yavaşlama, duraklama ve gerileme durumu.(70)

Geri anlaklı çocuk, anlık gelişimi yönünden ortanın altında olan çocuk.(38a)

Geri zekâlılık, doğumdan önce, doğum esnasında ve sonraki gelişim süresinde çeşitli nedenlerle zihin gelişimlerinde ve fonksiyonlarında oluşan sürekli yavaşlama, duraklama veya gerileme gösteren ve bunun sonucu olarak etkili uyumsal davranışlarında gerilik ve yetersizlik gösteren sürekli bir durumdur.(28)

Duygusal bozukluğu olan çocuklar: Köklü duygusal bozuklukları yüzünden psikosomatik, psikopatik bozuklukları ve davranış kusurları gösteren çocuklardır.

Sosyal uyumsuzluğu olan çocuklar: Duygusal bozuklukları yüzünden diğer insanlara ve topluma karşı saldırganlık gösterenlerdir.

Kültürel yoksunluğu olan çocuklar: Bireyin yakın çevresindeki yaşama özelliklerine uygun olarak geliştirdiği davranışlarıyla milli kültür standartları açısından, bir diğer ve daha ileri toplumla temasında uyumsuzluk gösterenlere kültürel yoksunluğu olan çocuklar denir.

Korunmaya muhtaç çocuklar: Beden, ruh ve ahlak gelişimleri tehlikede olup; a) Anne ve babasız, b) Anne ve babası belli olmayan, c) Anne ve babası tarafından terkedilen, d) Anne ve babası tarafından ihmal edilip fuhşa, dilencilige, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanmaya veya serseriliğe sürüklenmek tehlikesine maruz bulunan çocuklara korunmaya muhtaç çocuklar denir.

Diğer tanımlar

Problemlili çocuk, keşfedilip meydana çıkarılması gereken üzüntüleri ve dertleri olan çocuktur.(15)

Bir insanın bir gün neşeli, herkesle iyi geçinen bir halde olup da öbür gün, geçimsiz kötü olmasına huysuzluk (terslik) diyoruz.(12)

Uyumsuz çocuklar; duygusal bozuklukları nedeniyle saldırganca davranan, suça yönelen ve suç işleyen çocuklar.(70)

Korunması gerekli çocuklar; Ana babasız oldukları, ana ve babaları belli olmadığı, ana ve babalarınca bırakıldıkları yada iyi bakılmadıkları için beden, ruh ve ahlâk gelişimleri tehlikede olup, korumaları gereken çocuklar.(70)

Coşkuca bozuk çocuk; kökleri derinde olan sorunları yüzünden coşkularını kendine yada çevresindekilere zarar verecek biçimde ortaya vuran çocuk.(38a)

Uyumsuz çocuk: Başka çocukların etkinliklerine katılamayacak denli düzgünsüz davranışlar gösteren çocuk.(38a)

Suçlu çocuk: 1. Toplumun değer ve inançlarına karşı gelen çocuk.
2. (Hukuk)

Yasaca kovuşturma konusu olacak davranışlar gösteren çocuk yada genç.(38a)

Heyecansal özürllüler: Köklü duygusal olumsuzlukları nedeniyle beden ve ruh bozuklukları, davranış kusurları gösteren çocuklar.(70)

Gençlik suçluluğu: Yaş bakımından yasalar önünde daha ergin sayılmayan gençlerin toplum kurallarına aykırı eylemlerde bulunmaları durumu.(70)

Kendi benliğiyle ve çevresi ile dengeli ve etkili ilişki kurma, geliştirme ve sürdürmede güçlük çeken ve bu yüzden gelişimleri sekteye uğrayan ve çevresindekilerin olağan ilişkileri ile düzeltilemeyen davranış kalıplarına sahip olan çocuklara uyumsuz çocuklar diyoruz.(28a)

Duygusal güçlüğü olan çocuklar: Duygusal güçlükleri kendi gelişmelerini yada diğer insanlarla olan ilişkilerini zorlaştırdığı için özel eğitim tedbirlerini gerektiren çocuklardır.(28a)

Suça yönelmiş olan çocuklar: Davranışları, sosyal çevreleri, ana baba tutumları veya kişisel özellikleri nedeniyle suç işlemeye yatkın veya suç işleme tehlikesi içinde bulunan çocuklar.(28a)

Suçlu çocuk: Türkiye Cumhuriyeti kanun ve mevzuatı cezai hükümleri kapsamına giren davranışları ile hüküm giymiş çocuklardır. (28a)

Buraya kadar verilen tanımlardan anlaşılmaktadır ki "ayrıcalı çocuklar" konusunda bir tanım beraberliği yoktur. Tanımların değişik olması uygulamada bir takım başka sorunlar yaratmaktadır. Bundan sonraki kısmın konusu bu problemler olacaktır.

III. TERİM VE TANIM KARMAŞIKLIĞININ YARATTIĞI PROBLEMLER.

Bundan önceki iki kısımda özel eğitime ilişkin terim ve tanımların çokluğu ve çeşitliliği üzerinde duruldu. Terimler böylesine çok, tanımlar böylesine birbirinden farklı, sınıflama ve dizinleme bu kadar farklı olursa bunun uygulamaya yansımaması düşünülemez. Çokluk ve çeşitliliğin uygulamaya yansımaması değişik problemlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür:

İletişimle ilgili problemler

Terimlerin çokluğu ve değişik anlamlarda kullanılması, tanımların çokluğu ve birbirine benzerlik göstermemesi bir takım kavram karışıklıklarına yol açmakta ve bu da eğitimciler arasındaki iletişimi olumsuz yönde etkilemektedir. İletişim sorunu birkaç ayrı biçimde ortaya çıkmaktadır.

Yazılı kaynaklar güç anlaşılır duruma düşmekte ve bazan yanlış anlaşılmalara neden olmaktadır. Meslekleri farklı olanlar arasındaki aynı konuya ilişkin iletişim daha güç olmaktadır. Tıp'çılar "mental handikap", "Phenylpyruvic oligophrenia" terimlerini kullandıklarında öğretmenlerin çoğunluğu tarafından anlaşılması güç olmaktadır.

Özel eğitimle ilgili kurs, seminer ve toplantılarda sözlü iletişim zorlukları da bu terim ve tanım karmaşasına bağlı olarak ortaya çıkabilmektedir. Çoğu kere toplantı yada kursun başında sorulması gereken sorular sonunda sorulmakta işlenen konuların anlaşılmadığı, yanlış anlaşıldığı görülmektedir.

Genel terimler diye kabul ettiğimiz ve herkesin bildiğini sandığımız terimler bile yanlış kullanılabilir. Örneğin özel eğitim ile özel öğretim bazı kereler birbirine karıştırılabilmekte ve yanlış kullanılmaktadır. Özel eğitim kurumları ile özel öğretim kurumları arasında bir ayırım güclüğü doğmaktadır.

Özel eğitim kurumlarına girişle ilgili problemler

Özel eğitime ilişkin tanımlar açık olarak yapılmadığı, bazı özür grupları için gerekli derece ve sınıflamalar kesin olarak belirlenmediği için ayrıcalık çocukların özel eğitim kurumlarına yerleştirilmesinde bazı problemler ortaya çıkmaktadır. Körler Okulu ve Yetiştirme Yurtları İç Yönetmeliğindeki kayıt ve kabul işleri bölümündeki kör tanımıyla Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliğindeki kör tanımı birbirinden farklıdır. Bu tanımlardaki ölçütler sağlık raporu düzenleyen kişi ve kurumlarca bilinmemekte yada dikkate alınmamaktadır. Sağlık raporlarına genellikle kör veya körler okuluna girmesi gerektiği yazılmaktadır. Böyle olunca aslında körler okuluna devamı pek zorunlu olmayan öğrenci adayları da körler okuluna kaydedilmektedir. Yada bu tür uygulamalardan doğacak sakıncayı ortadan kaldırmak için ayrıca başka bazı işlemler yapılması gerekmektedir.

İşitme özürü olanlar için de aynı durum söz konusudur. İşitme kayıpları saptanmadan "sağır", "sağırılar okuluna gitmesi gerekir",

“sağır-dilsiz” şeklinde genel anlatım terimleriyle yazılmış raporlar verilebilmektedir.

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliğinde tanımı ve yeri olmayan bir özel eğitim okulu ve bir yönetmelik vardır: Eğitimi Güç Çocuklar İlkokulu. Yönetmeliğe göre bu okula: Uyuşturucu madde ve alkollü içkiler alışkanlığına maruz kalma; cinsel sapıklığa sürüklenme; hırsızlığı, yankesiciliği alışkanlık haline getirme; dilencilige sürüklenme tehlikesine maruz bulunma; saldırganlığı, kaçakçılığı (Evden, okuldan, yetiştirme yurdundan), kumar oynamayı, yalancılığı alışkanlık haline getirme; yetkili kurumlarca verilen raporla biyolojik bir sebeble bağlı olmaksızın altını ıslattığı, kirlettiği tespit edilme; eşya ve canlılara karşı gaddarlığı alışkanlık haline getirme; aşırı derecede mahcubiyet, çekingenlik, hülyacılık, tırnak yeme, parmak emme, tik geliştirme gibi durumlarda olan çocuklar alınacaktır.(81) Bu okul yatılıdır. Yönetmelikteki koşullar ve sonradan gönderilen genelgeler işi biraz daha karmaşık hale getirmiş ve böylece bu okula öğrenci bulunamamıştır. Aslında tırnak kemirme için çocuğun yatılı ve adı “eğitimi güç” gibi ürkütücü olan bir okula gönderilmesini istemek pek anlaşılır değildir. Nitekim bugün okul bu yönetmeliğe karşın fiilen geri zekâlılar için çalışan bir okul haline gelmiş bulunmaktadır.

Türkiye’de özel eğitim hizmetlerinden yararlanan bir diğer ayrıcalık çocuk grubu “eğitilebilir geri zekâlılar”dır. Bu gruba giren çocukların “alt özel sınıf”lara alınmaları, gerektiğinde tekrar normal sınıflara gönderilmeleri yada bir okuldan diğer bir okula nakilleri bir takım güçlükler yaratmaktadır. Bu gibi işlemlerin nasıl yapılacağını açıkça belirleyen yönetmelikler yoktur. Yada olan yönetmeliklerdeki hükümler açık ve kesin değildir. Genel mahiyette olan yönetmelik hükümleri de ilgililerin hepsi tarafından bilinmemektedir ve aynı şekilde anlaşılıp yorumlanmamaktadır. Bundan ötürü bu grup çocuklar için sınıf açılması, açılan sınıflar için derslik ayrılması ve donatılması okul yöneticisinin anlayışına kalmış bulunmaktadır.

Tanım ve kavramlardaki bulanıklıktan ötürü uygulamada aksaklıklar görülen bir başka grup korunmaya muhtaç çocuklardır. “Korunmaya muhtaçların tespit ve müesseselere alınmasında uygulanan sistemin yetersiz olduğu, çoğunluğunun köyden gelen çocukların teşkil ettiği, müesseselerin köy halkı tarafından yatılı okul gibi düşünüldüğü ve bu müesseselerin çalışma ve fonksiyonlarının doğru olarak bilinmediği hususları . . .” bir araştırma sonucu ortaya çıkarılmış bulunmaktadır.(85)

Vergi bağışıklığıyla ilgili problemler,

Vergi usulu kanununa göre dilsiz, meflüç, iki gözü kör, el ve ayaklarının ikisinden veya birinden mahrum hizmet erbabının ücretlerinin vergiden muaf olması ile ilgili hükümler halen uygulanmaktadır. Fakat uygulamada bu konuyla ilgili güçlükler vardır. Özel eğitim kurumları için söz konusu edilen güçlükler bu kanununun uygulanması için de söylenebilir. Tanımlar açık ve kesin değildir. İkisinden veya birinden yoksun arasında çok önemli fark olması gerekirken kanunda bunlar aynı bağışıklığı hakeder gösterilmektedir. Düzenlenen belgelerin her-kese göre değişik olması ve yorumlarının değişik biçimde yapılması sonucu gerçekten vergiden bağışlanması gerekenlerin bundan yararlanabilmeleri kuşkulu olmaktadır.

Askerlik yükümlülüğüne ilişkin problemler,

Askerlik Kanunu gereğince askerlik hizmeti yükümlülüğünü kimlerin ve ne biçimde yerine getireceği “Türk Silahlı Kuvvetleri Beden Kabiliyeti Yönetmeliği”ne göre saptanmaktadır.

Asker adaylarının ilk sağlık muayeneleri, son yoklama sırasında askerlik şubelerinde toplanan askerlik meclisine dahil iki asker yada bir asker bir askeri sıfatı haiz sivil tabip tarafından yapılır. Bu meclislerdeki yada askeri hastane sağlık kurullarındaki muayeneler sonucunda adaylar, askerliğe elverişli olanlar, askerliğe elverişli olmayanlar diye ikiye ayrılır. Askerliğe elverişli olmayanlar asker edilmezler. Askerliğe elverişli olanlarsa “sağlamlar”, “arızalı sağlamlar” olmak üzere ayırma tabi tutulurlar. Bu ayırımlar için geliştirilmiş “arızalar çizelgeleri” vardır. Örneğin bu çizelgeye göre “camlarla tashihten sonra bir gözün görme kuvveti en aşağı 6 /10 olduğu halde öteki gözün görme kuvvetinin 5 /10 ile 1 /10 arasında (1 /10 dahil) “olanlar askerliğe elverişli;” bir gözün keyfi görmesi yok olduğu halde (ışık hissi dahil), öteki gözün görme kuvvetinin tashihten evvel 8 /10’dan yukarı olması (8 /10 dahil)” halinde arızalı kabul edilmektedir. Yine “Bir kulak fısıltı sesini, 3 metreden yukarı mesafeden işittiği halde, öteki kulağın fısıltı sesini 1 metre mesafeden işitmesi” askerliğe elverişli hali; “Her iki kulağın fısıltı sesini 1 metreden aşağı mesafeden işitecek olan ileri derecedeki sağırılıkları” olanlar da askerliğe elverişli olmama hali olarak kabul edilmektedir.(67) Arızalı erlerin görevlendirilecekleri yerleri ve yapacakları işleri gösterir çizelgeler de hazırlanmış bulunmaktadır. “Camlarla tashihten sonra görme kuvveti iyi gözde 5 /10 ile 3 /10 arasında iken öteki gözde görme kuvveti 3 /10 ile 1 /10 arasında olan kor-

nea kristallen veya korvitrenin mahdut ilerlemeyen kesafetleri ve şekil bozuklukları veya göz tabakalarının muhtelif şekil bozuklukları ve geçirilmiş hastalıkların bıraktığı sekeller” olan bir er suni ziya altında ve yazı işlerinde görevlendirilmez ama levazım işleri, ambar ve depolarda görevlendirilebilir. Böylece 69 maddede ve her madde için dört ayrı derecede olmak üzere çeşitli arızalar saptanmış bulunmaktadır.

Bundan önce üzerinde durulan üç problem alanıyla kıyaslandığında askerlik hizmeti yükümlülüğü açısından ayrıcalı bireyler için oldukça belirli kuralı uygulanmaktadır denebilir. Fakat burada da kendine özgü bazı ölçme ve değerlendirme güçlükleri olması olağandır. Fırsılı sesiyle yapılacak bir ayırımın her yerde ve her muayene eden tarafından güvenilir sonuç vereceği kuşkuludur.

İş kazaları ve sigorta işlemlerine ilişkin problemler.

Sosyal Sigortalar Kanunu'nun uygulanmasıyla ilgili yöntemler ve bunların doğurduğu problemler ayrıcalı bireyleri kapsamına almaktadır. Adı geçen kanunun iş kazaları ve meslek hastalıklarıyla ilgili hükümleri düzenlemek ve yürütmek için “Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü”(79) hazırlanmış bulunmaktadır. Bu tüzüğe göre iş kazası ve meslek hastalıklarının çeşidi ve vücuttaki yerleri 14 adet listeye belirtilmiş bulunmaktadır. Bunlar: Baş arızaları, Göz arızaları, Kulak arızaları, Yüz arızaları, Boyun arızaları, Göğüs arızaları, Omuz ve kol arızaları, Bilek ve el arızaları, Parmak arızaları, Kolon vertebral arızaları, Karın ve karın içi organları arızaları, Pelvis ve alt ekstremitte arızaları, Metabolizma arızaları ve Yanık arızalarıdır. Bu 14 listede, sigortalının çalışma gücünün en az üçte ikisini yitirmiş sayılabileceği haller 48 madde olarak saptanmış bulunmaktadır. On dört maddenin içinde kulak arızaları yer almış olmasına rağmen çalışma gücünün üçte ikisini yitirmiş sayılacağı hallerde kulak yada işitme ile ilgili madde yoktur. Ayrıcalı bireylerin hepsi haklardan aynı ölçüde yararlanamamaktadırlar. Kavram karışıklığı kısmında değinildiği gibi bu Tüzük, iki taraflı görme kaybı olan ile iki el veya iki kolun kaybı durumunu aynı şekilde başka birinin sürekli bakımına muhtaç saymaktadır. Yine bu Tüzüğün uygulanmasında ortaya çıkan problemlerden biri durumun saptanması, yani arızanın rapor edilmesi konusudur. Bundan önceki durumlar için sözü edilen ölçme yetersizliği bu uygulama içinde yinelelenebilir.

Bu konuya pek yakın olan diğer bir konu, iş kanununa göre sakatların çalıştırılmaları sorunudur. Adı geçen kanuna göre sakatların

muayeneleri, hazırlanacak raporlar ve bir işe yerleştirilmesi belirli bir takım işlemleri gerektirmektedir. Bu işlemlere göre hem bireyin özürünün derecesinin saptanması, hem bu özürün derecesinin kişinin çalışma gücünden ne kadarının kaybına yol açtığı saptanması gerekmektedir. Öte yandan hazırlanan bu rapora göre kişiye ve özürüne uygun iş veya mesleğin ne olabileceğini kararlaştırma gerçekten güç bir iştir. Bu güçlük, şimdiki uygulamada tarafların hepsi için çözümü gereken bir takım problem yaratmaktadır.

Genel ve meslek eğitimi kurumlarına girişe ilişkin problemler,

Mevcut mevzuatın birbiriyle çelişir olması, bazı boşlukların bulunması ayrıcalı çocuklar için genel eğitim yada meslek eğitimi veren kurumlarına giriş bir takım güçlükler yaratmaktadır. Özellikle, körler, sağırılar gibi özürlerine göre özel eğitim kurumu bulunan grublar için bu okullardan sonra gidilecek okullarda bir kısım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bazı hallerde uygulama özel kararlar alınmak suretiyle yürütülmektedir. Bir meslek okuluna bir yıl kör öğrenci alınmışken bir başka yıl alınmamakta yada en azından güçlük çıkarılmaktadır. Hangi özür grubunda olan ve özür derecelerine göre kimlerin hangi genel ve meslek okuluna girebileceklerini gösterir mevzuatın olmayışı her öğretim yılı başında bazı güçlüklerin ortaya çıkmasını doğurmaktadır.

Sayım ve istatistiklere ilişkin problemler,

Ayrıcalı çocukların eğitilmeleri, iş ve meslek sahibi edilebilmeleri, sosyal ve ekonomik önlemlerin alınabilmesi için gerçek sayılara gereksinim vardır. Oysa, ayrıcalı çocukların tanım ve sınıflamaları kesin olarak yapılamadığı ve dereceleri bilinmediği için istatistiki bilgilerin toplanması, toplanmış olanlara güvenebilme ve bunları kullanarak bir planlamaya gidilmesi mümkün olmamaktadır. Aynı konuda konuşan değişik kişiler değişik sayılar ortaya atmaktadırlar. Devlet İstatistik Enstitüsünce toplanan bilgiler bu bakımdan yeterli görülmemektedir. Bu konuda yazılmış olan eserler sayısal durumun ortaya çıkarılabilmesi için batıdan alınan oranları kullanmak zorunluğunu duymaktadırlar.

Ayrıcalı çocuklarla ilgili bir değişik uygulamaya Türk Ceza Kanununda rastlanmaktadır. "Sağır ve dilsiz" fiili işlediği zaman on beş yaşını bitirmemiş ise hakkında takibat yapılamaz. Ancak fiil kanunen bir yıldan çok hapis cezasını yada daha ağır cezayı gerektiren bir cürüm olduğu taktirde, on bir yaşını bitirmeyen küçüklere tatbik edilen emniyet tedbirleri, yirmi dört yaşına kadar kalmak kaydıyla bir müesseseye

yahut ana, baba yada vasiye teslim edilir. Bu niçin sadece sağırılar için uygulanır, yada kanuna konulmuştur, pek belli değil. Diğer özürlü grubuna giren çocuklar niçin aynı işleme tabi tutulmaz, o da belli değil. Zaten suçlu çocuklarla ilgili uygulamaların yeniden düzenlenmesi için yıllardanberi çalışmalar yapılmakta fakat bir türlü uygulama aşamasına gelinememektedir.

Buraya kadar kısaca sıralanmaya çalışılan sorunların üstesinden bir tek yöntem yada bir tek önlemlle gelinemeyeceği açıktır. Ancak sorunu çözüm için yapılacak çalışmaların arasında yeniden tanımlama, sınıflama ve onlara ilişkin kavramların doğru oluşturulması yer almaktadır. Bundan sonraki yazıda yeni tanımlama ve yeni sınıflamalar ele alınacaktır.

KAYNAKÇA

- 1- Adasal, R. *Ruh Hastalıkları*. Ankara: 1948, 1949. Cilt: I-II.
- 2- Adler, A. *Güç Çocuğun Eğitimi*. İstanbul: Kardeş Matbaası, 1971. Çev.N.Ünol.
- 3- Aksoy, Ö. A. *Anayasa Sözlüğü: Türkçe-Osmanlıca, Osmanlıca-Türkçe*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1962. İkinci Bası.
- 4- ———, *Atasözleri ve Deyimler: El Kitabı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1968. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- 5- Alaylıoğlu, R. Oğuzkan, F. A. *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü*. İstanbul: Garanti Matbaası, 1968.
- 6- Allandy, R. *Çocuklarda Eğitim Güçlükleri ve Pedagojik Çareler*. Ankara: Güzel İstanbul Matbaası, 1956. Çev.S.Odabaş.
- 7- Allen, R. ve diğerleri. *Psychological and Educational Aspects and Problems of Mental Retardation*. Springfield: Charles C.Thomas, 1970.
- 8- Atakan, T., Akıncı, Y. *Psikolojik-Pedagojik-Hukuki Yönleriyle Suça Giden ve Suç İşleyen Çocuklar*. İstanbul: Mim Yayınları, 1968.
- 9- Ataüenal, A. "Sar'alı-Epileptik-Çocuklar ve Eğitimleri" A.Ü.Eğitim Fakültesi Yüksek Lisans Semineri, 1972. Teksir.
- 10- Aytuna, H.A. *Kekemelik ve Tedavi Metotları*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1961.

- 11- **Ballantyne, J.** *Deafness*. London: F.A. Churchill, 1970. (2nd Edition)
- 12- **Başaran, İ.E.** *Eğitim Psikolojisi: Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1969.
- 13- **Berge, A.** *Çocukların Cinsel Eğitimi*. İstanbul: Yükselen Matbaası, 1969. Çev.N.Müren.
- 14- ———, *Çocukta Kötü Huylar ve Düzeltilmesi*. İstanbul: Yükselen Matbaası, 1971. Çev.N.Müren.
- 15- **Berktin, C.T.** *Problemlili Çocuklar ve Problem Sebepleri*. Ankara: Tisa Matbaası, 1972.
- 16- ———, *İştahsız Çocuklar Hakkında Bir İnceleme*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1960.
- 17- ———, *Eğitim Amaçları, Çocuklarımız ve Biz*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1969. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- 18- **Berry, M.F.** *Language Disorders of Children: The Bases and Diagnosis*. New York: Appleton-Century Crofts, 1969.
- 19- **Byran, J.N.** *Talent: A State's Resource A State Responsibility*. Washington: U.S. Government Printing Office, 1963.
- 20- **Carter, H.L., Dorothy, J.M.** *Diagnosis and Treatment of the Disabled Reader*. London: 1970.
- 21- **Carda, A.** "Geri Zekalılarda Mental Özellikler" Çoğaltma.
- 22- **Cebiroğlu, R.** *Konuşma Bozuklukları: Konuşamamak, Kekemelik, Sağır-Dilsizlik, Telâffuz Kusuru, Afazi. Rehabilitasyon ve Tedavisi*. Ankara: Gürsoy Basımevi, 1968. Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü yayımları No: 24.
- 23- **Charrier, C., Ozouf, R.** *Yaşanmış Pedagoji*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi, 1972. Çev.N.Yüzbaşıoğulları.
- 24- **Connor, F.P.** *Terminology and Concepts in Mental Retardation*. New York: Teachers College Press, 1969.
- 25- **Coşkun, N.** ve arkadaşları. *Müessesede Bulunan Korunmaya Muhtaç Çocukların Durumları ile İlgili Araştırma*. Ankara: Yarı Açık Cezaevi Matbaası, 1970.
- 26- **Cruickshank, W.M., Johnson, G.O.** (Ed.) *Education of Exceptional Children and Youth*. Englewood Clifts: Prentice-Hall, 1967.

- 27- ———, *Psychology of Exceptional Children and Youth*. Englewood Clifts: Prentice-Hall, 1963.
- 28- **Çağlar, D.** *Geri Zekâlı Çocuklar ve Eğitimleri*. Ankara: Kalite Matbaası, 1974. Eğitim Fakültesi Yayınları No: 39.
- 28a ———, *Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimleri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1974.
- 29- **Çaplı, O.** *Çocukların ve Gençlerin Eğitimleri*. Ankara: San Matbaası, 1970.
- 30- *Çocuk Haklarını Müdafaa Cemiyeti Esas Nizamnamesi*. Ankara: Başvekalet Devlet Matbaası, 1959.
- 31- **Davitz, J.R., Javitz, L.J.** *Terminology and Concepts in Mental Retardation*. New York: Teachers College Press, 1969.
- 32- **Dunn, L.M.** (Ed) *Exceptional Children in the Schools*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1963.
- 33- **Dutoğlu, D.** *Zeka ve Geri Zekâlılık Nedir?* Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1967.
- 34- **Ege, R.** *Sakatlıklar ve Önleme, Tedavi ve Topluma Kazandırılması*. Ankara: Güneş Matbaacılık T.A.Ş., 1972.
- 35- **Enç, M.** *Ruh Sağlığı Bilgisi*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri, 1974.
- 36- ———, *Körler: Ruhbilim, Eğitim ve Öğretimleri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1947.
- 37- ———, *Görme Özürlüler: Gelişim, Uyum ve Eğitimleri*. Ankara: Sevinç Matbaası, 1972.
- 38- ———, *Üstün Beyin Gücü: Gelişim ve Eğitimleri*. Ankara: Kalite Matbaası, 1974.
- 38a ———, *Ruhbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1974. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- 39- **Ergin, G.** "Ortopedik Sakatlıklar: Poliyomyelitis ve Rehabilitasyonu" A.Ü.Eğitim Fakültesi Yüksek Lisans Özel Eğitim Semineri, 1972. (Teksir)
- 40- **Evrin, S.** *Psikoloji Açısından Suçluluk Sorunu ve Psikososyolojik İzahı Denemesi*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Mat.1970. E.F.Y: 1531.

- 41- **Gallant, R.** *Handbook in Corrective Reading: Basic Tools.* Columbus: Charles Macmillan, 1970.
- 42- *Geri Zekalılar Hakkında Rapor.* Basılı. Yazarı, basımevi belli değil.
- 43- **Gowan, J.C., Demos, G.D.** *The Guidance of Exceptional Children.* New York: David Mckay, 1965.
- 44- **Gökçe, B.** *Memleketimizde Cumhuriyet Devrinde Kimsesiz Çocuklar Sorunu ile İlgili Tutumun Sosyoloji ile Mukayeseli Tahlil ve İzahı.* Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1971. Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü Yayınları: 55.
- 45- **Gölcüklü, F.** *Türkiye'de Çocuk Suçluluğu Hakkında Bir Araştırma.* Ankara: Sevinç Matbaası, 1962. A.Ü.S.B.Fakültesi Yayınları.
- 46- **Green, M.R.Frown, E.** *Interperbonal Pschoanalysis: Selected Papers of Clara H.Thompson.* New York: Basic Books, 1964.
- 47- **Henry, N.** *National Society for the Study of Education, Forty-Nineth Year Book. Part: II The Education of Exceptional Children.* Chicago: The University of Chicago Press, 1950.
- 48- **Jersild, A.** *Çocuk Psikolojisi.* Ankara: Sevinç Matbaası, 1971. Cilt: I. (Çev.G.Günçe)
- 49- **Kadıoğlu, S.** "Zeka Geriliklerinde Davranış Bozuklukları ve Spesifik Manejman" *Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Ankara Nümine Hastanesi Bülteni.* Cilt: V Sayı: 4, Yıl 1965.
- 50- **Kayral, S.S.** *İnsanlığın Kader Çizgisi.* İstanbul: M.Sucuoğlu Matbaası, 1969.
- 51- **Kirk, S.A., Weiner, B.,** *Behavioral Research on Exceptional Children.* Washington D.C.: N.E.A., 1963.
- 52- ———, *Educating Exceptional Children.* Boston: Houghton Mifflin, 1962.
- 53- **Lippman, H.S.,** *Treatment of the Child in Emotional Conflict.* New York: McGraw Hill, 1962.
- 54- **Loretan, J.O., Umans, S.,** *Teaching the Disadvantaged.* New York: Teachers College Press, 1966.
- 55- *Maarif Vekaleti, Körler Okulu ve Yetiştirme Yurdu İç Yönetmeliği.* Ankara: Akın Matbaası, 1958.

- 56- **Mclaughlin, H.**, *Sağırlar Okulları Öğretmenlerine Mahsus El Kitabı*. İstanbul: Maarif Basımevi, 1955. (Çev.N.Sarı)
- 57- **M.E.B.** *İlkokul Programı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1968.
- 58- ———, *Eğitilebilir Geri Zekâlı Çocuklara Uygulanacak Taslak İlkokul Programı*. Şereflikoçhisar: Yatılı Bölge Okulu Basımevi, 1971.
- 58a ———, *Eğitilebilir Geri Zekâlı Çocuklar İçin İlkokul Programı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1976.
- 59- ———, *Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Yönetmeliği*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1968.
- 60- ———, *Sağırlar Okulları Yönetmeliği*. İzmir: Marifet Matbaası, 1961.
- 61- **M.E.B.**, *Sağırlar İlkokulu ve Yetiştirme Yurdu Müfredat Programı*. Ankara: Hilal Matbaası, 1968.
- 62- ———, "İl Millî Eğitim Müdürlüğü Uzmanlar Bürosu Yönetmeliği" *Tebliğler Dergisi*. Sayı: 1638, 4 Ocak 1971.
- 63- ———, "Orta Dereceli Okullarda Rehberlik Servislerinin Kurulması" *Tebliğler Dergisi*, Sayı: 1619, 10 Ağustos 1970.
- 64- ———, *Özel Eğitim Okul, Sınıf ve Kurumları Kılavuzu*. Şereflikoçhisar: Yatılı Bölge Okulu Basımevi, 1971.
- 65- ——— *Öğretmenlik Meslek Dersleri Sözlüğü*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1966.
- 66- **M.S.B.**, "Türk Silahlı Kuvvetleri Beden Kabiliyeti Yönetmeliğinin Bazı Madde ve Çizelgelerinin Değiştirilmesi ve Bir Fıkra Eklenmesi hakkında Yönetmelik." *T.C.Resmî Gazete*, S: 14168, 25 Nisan 1972.
- 67- ———, *Türk Silahlı Kuvvetleri Beden Kabiliyeti Yönetmeliği*. Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1968.
- 68- **Mittler, P.**, *The Psychological Assesment of Mental and Physical Handicaps*. London: Methuen and Comp. 1970.
- 69- **Myklebust, H.R.** *The Psychology of Deafness*. New York: Grune and Stratton, 1969.
- 70- **Oğuzkan, A.F.**, *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1974. Türk Dil Kurumu Yayınları.

- 71- **Okudurlar, M.H.**, *Özel Eğitim*. İstanbul: As Matbaası, 1968.
- 72- *Özel Eğitim Çalışma Grubu Raporu*. Ankara: 1973.
- 73- **Özsoy, Y.**, *Konuşma Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri*. Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1971.
- 74- **Pars, V.B.** ve diğerleri., *Eğitim Psikolojisi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1953.
- 75- **Rothstein, J.** *Mental Retardation: Readings and Resources*. New York: Holt, Rinehart and Winston, 1971.(2nd Edition)
- 76- **Sataloff, J.**, *Hearing Loss*. Philadelphia: J.B.Lippincot, 1966.
- 77- **Telford, C. W.**, **Sawrey, J.W.** *The Exceptional Individual: Psychological and Educational Aspects*. Englewood Clifts: Prentice-Hall, 1967.
- 78- *T.C.Resmi Gazete*, "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği" s: 12803, 18 Ocak 1968., s: 15151, 16 Şubat 1975.
- 79- *T.C.Resmi Gazete*, "Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğü" s: 14223, 22 Haziran 1972.
- 80- *T.C.Resmi Gazete*, "Sakatların ve Eski Hükümlülerin Çalıştırılmaları Hakkında Yönetmelik" s: 14079, 21 Ocak 1972.
- 81- *T.C.Resmi Gazete*, "Eğitimi Güç Çocuklar İlkokulu Yönetmeliği" s: 13592, 27 Ağustos 1970.
- 82- *T.C.Resmi Gazete*, "Türkiye Cumhuriyeti Anayasası" s: 10859, 20 Temmuz 1961.
- 83- Tıp Lügati
- 84- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1969.
- 85- **Uzlukaya, A.**, **Atila, B.S.**, *Okullarda ve Özel Eğitim Kurumlarında Uygulanabilir Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Yüksel Matbaası, 1970.
- 86- **Uzman, M.O.** *Tababeti Ruhiye*. İstanbul: Kader Basımevi, Fas: I 1941, Fas: II 1947.
- 87- **Witty, P.**, *Üstün Zekâlı Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabilirsiniz?* Ankara: Güzel Sanatlar Basımevi, 1963.
- 88- **Zulliger, H.** *Çetin Çocuklar: Derinlik Psikolojisi Bakımından Eğitimsel Yardım ve Danışma*. Ankara: Doğuş LTD, Ort.Mat.1953. (Çev. Y.K.Köni)

- 89- 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu.
- 90- 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun.
- 91- 1475 sayılı İş Kanunu.
- 92- 6660 sayılı Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmeleri Hakkında Kanun.
- 93- 765 sayılı Türk Ceza Kanunu.
- 94- Vergi Usulü Kanunu.
- 95- Aksoy, Ö.A., *Atasözleri ve Deyimler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1965. (Türk Dil Kurumu Yayınları)